

Fülöp Tímea

Homályos utalások és világos ítéletek

Szabó Attila
kiállítása

Vajda Lajos Stúdió Pinceműhely,
Szentendre,
2023. V. 27. – VI. 18.

Ha arról kérdeznék, hogy mi a tudomány, általában a *hogyan* és *miként* kérdések felől próbálunk meg választ adni, hogy leplezzük a laikusságunkat. A tudomány egy olyan dolog, ami szigorú módszertani szabályokat követve pontos méréseket hajt végre, és azok eredményeit hideg logikával elemzi, hogy mindenkor igazolható állításokat fogalmazzon meg a fizikai valóságról. Némi (techno)optimizmussal még azt is hozzá szoktuk tenni, hogy az emberiség fejlődésének nélkülözhetetlen eszköze, amitől a ráció laborfehér eszménye patetikus ragyogásba kezd. Az a gond azonban ezzel a filiszteus definícióval, hogy kirakatra tapasztott orrával csak az ismétlődő aktusok formalizmusát szagolja ki, amiben a kémcsöveket és petricsészéket ornamentikának tekinti. Ez pont annyira sekélyes és történetietlen, mint azt gondolni, hogy a nagy szkizamához valóban szertartásrendbeli különbségek vezettek.

Szabó Attila régóta foglalkozik a tudomány és a művészet kapcsolatával, ami az *Érzékelt tényben rejtett lényegre tapints rá!* című kiállításban tulajdonképpen már meta-szintre lépett, hiszen nemcsak a művészetet mutatja be a tudományt vagy a művészeti kutatás horizontjait rajzolja fel mint a társadalmi relevancia zsinórmértékét, hanem a jóslást egyszerre fogja fel művészetként és tudományként. Ennek alapját egyrészt a szabályok rigorózus betartása képezi, amit egyik oldalról precizitásnak, másik oldalról babonának szokás nevezni, másrészt az az előtérbe emelt közös igény, miszerint mindkettő látható jelekből igyekszik láthatatlan jelentésekre következtetni abban a hiszemben, hogy létezik egy mögöttes rend, ami ráadásul a megfelelő használati útmutató tanulmányozása után kifürkészhető.

A szentendrei Vajda Lajos Stúdió pinceműhelyében bemutatott installatív munka a dodonai jósda történetére építkezik. Az ókori források szerint 4000 évvel ezelőtt

Részlet a kiállításból,
Vajda Lajos Stúdió
Pinceműhely, 2023
Fotó: Szabó Attila
→

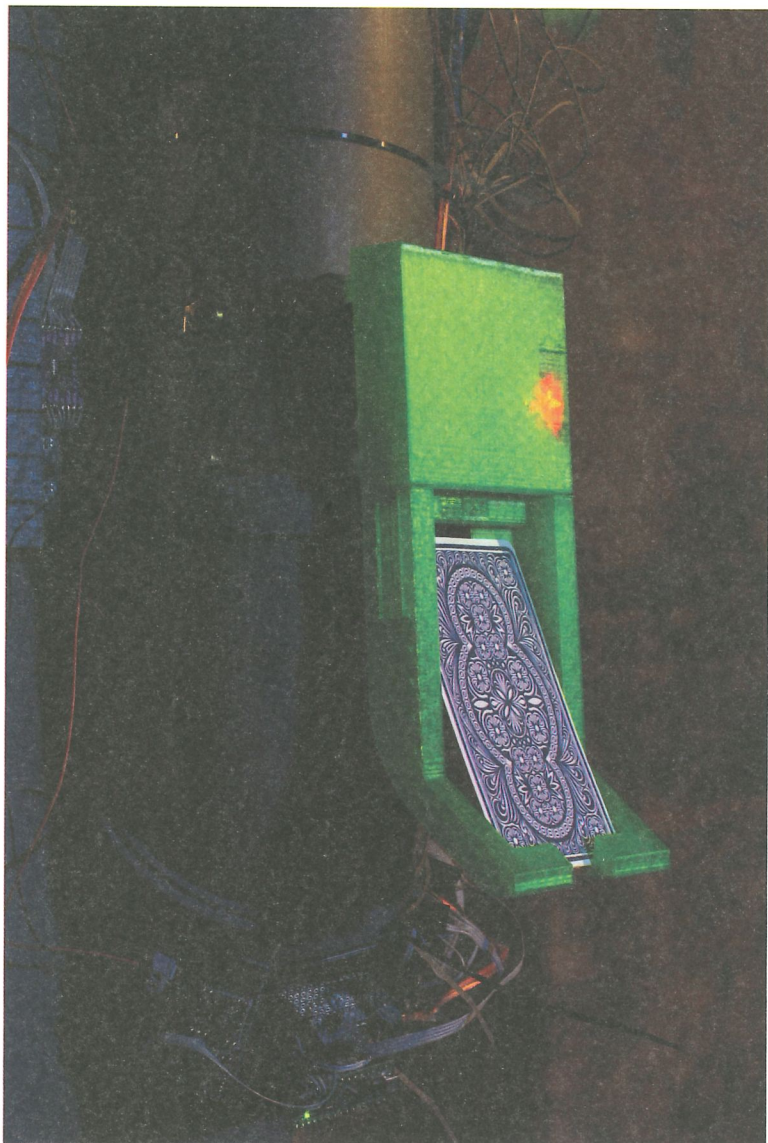

egy fekete galamb érkezett Thébából, és egy tölgyfára leszállva arra szólította fel a helyieket, hogy emeljenek egy jósdát. A molosszok így is tettek, és egészen a 4. századig jövedöltek a fa leveleinek finom rezdüléseiből. Munkájukat olyannyira komolyan vették, hogy komplett akadémiaként alakult ki a jelek olvasásának, márpedig a protokollszerű viselkedés tekintélyt parancsol: szavaiknak olyan súlya volt, mint a matematikai tételek bizonyításai-

nak. Az intézményrendszerre azért volt szükség, mert a folyamat valóban bonyolult, a jelek nem önmagukban, hanem egy komplex hálózat részeként értelmezendők, egy szellő modulációja szinte végtelen számú variációhoz vezetett.

Ma már nem humán erőforrásokkal végeztetnénk el egy ennyire idő- és figyelemigényes feladatot, hiszen erre találták ki az egyik legalapvetőbb kódot: `if ( ) { // } else { // }`.

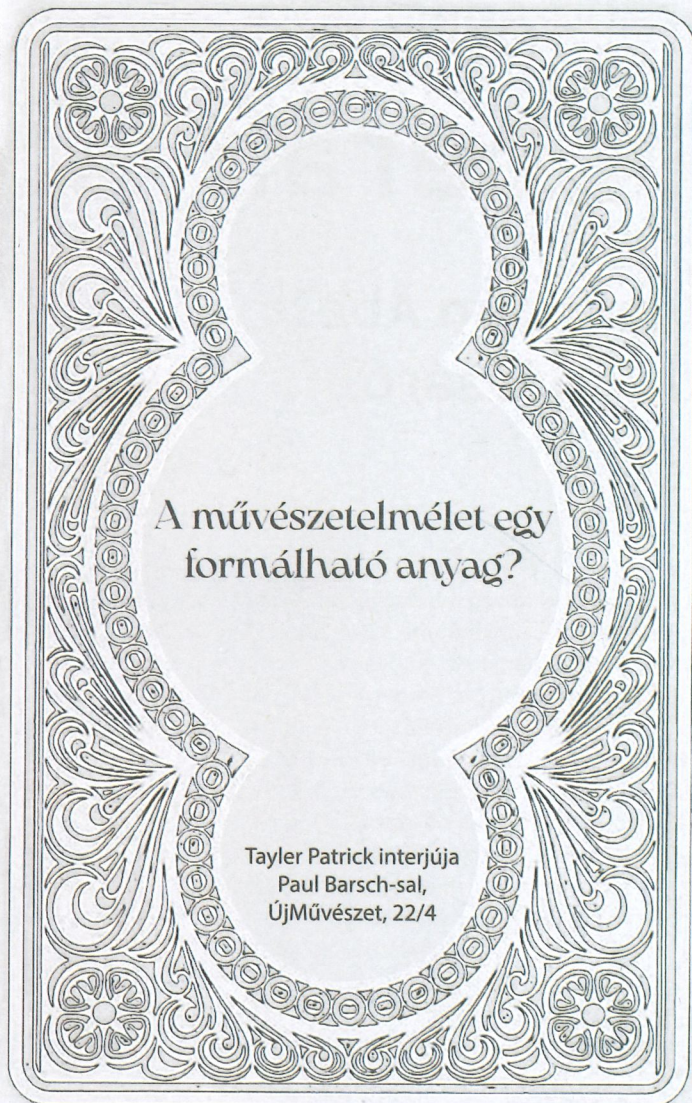

← ↑
SZABÓ Attila:
Érzékelt tényben
rejtett lényegre
tapints rá!
 2023, kinetikus
 installáció, PVC-
 csövek és -idomok,
 3D-nyomatott
 galamb, lézervágott
 xps-levelek,
 vibrációs motorok,
 arduino vezérlés,
 papírkártyák,
 3,5x2,2x2,2 m
 Fotó: Szabó Attila
 A művész jövőtáblából

Szabó él is ezzel a lehetőséggel, amikor a kérdés-válasz kombinációt egy kártyapaklival és egy előre programozott kártyaolvasóval oldja meg, amit a külön-külön motorikusan mozgatott, szigetelőanyagból lézervágott levelekhez, illetve az AI által generált hangon szóló, 3D-nyomatott madárhoz köt. Az interaktív installáció mégsem válik tettelemmé az informatika bevonásától, mivel a fa törzsét prózaian PVC-csövek szolgáltatják, a látogatók lábnyomai pedig benne maradnak a köré kiszórt földkeverékben, ami egyértelmű utalás arra, hogy a dodonai jóskok mezítláb lesték a lombkoronát annak szimbólumaként, hogy bár tekintetüket a szabad szemmel nem láthatóra szegezik, mégis a földi halandók világában járnak.

Magától értetődő módon a médiumok mediátorok is, egy titkos nyelv tolmácsai, ami bizonyos felelősséget von maga után, a BTK például 1967 óta pénzbírsággal bünteti a jóvendőmondással való nyereszkezdést, annak ellenére, hogy az asztrológia-spiritizmus a mai napig a NAV felé legálisan bejelenthető tevékenység. A kiskapu persze az, hogy a jóslatok sosem egzaktak, homályosságuk felfedése mindig az egyénre van bízva, tehát a jelek interpretációja további interpretációra szorul, ami a görög tragédiák egyik visszatérő toposza, ahol is az események mozgatórugója a kapott jóslat félreértelmezése.

Szabó fanyar humorral kezeli az okkultizmus ezen vetületét, ugyanis a madár által adott válaszok Vergilius *Eclogáiból* és *Georgicájából* vett idézetek. A poén értéséhez azt kell tudni, hogy Vergilius ezeket Augustus császár kérésére (zsarolására) írta, amikor korábbi politikai nézetei miatt száműzetéssel fenyegette az új hatalom.

Augustus hasonlóan szorult helyzetben volt. Az actiumi csatát követő földosztása olyan mértékű elégedetlenséget váltott ki a társadalom minden szintjén, hogy joggal tartott egy újabb polgárháborútól. Így születtek meg a paraszti életet dicsőítő költemények, melyek a zsoldosból hirtelen földművelővé vált exkatonákat hivatottak meggyőzni arról, hogy vidéki parcellájuk van olyan szép, mint Róma, és a kapálás ugyanolyan nemes cselekedet, mint a hódítás. A fővárosba özönlő, föld nélkül maradt parasztnak, akiket az antik proletariátusnak szokás nevezni, nem érkezett államilag megrendelt vigasz. Vagyis Szabó egy propagandaszöveget ad a jósmadár szájába, és ez még csak a kritikai adok-kapok első felvonása.

A kártyákon szereplő (többnyire blőd) kérdések az elmúlt 20 év művészeti interjúiból származnak, ami néhány tucat elolvasása után kerek képet ad arról, hogy az interjúkat készítő fantáziája milyen zárt mezőben oszcillál. Ez új fényt vethet a vergiliusi idézetekre is, hiszen egy pocskék interjú létrejöttéhez egy művészre is szükség van, aki kellően homályos vagy személyes érdekek szerint determinált válaszokat ad, ami az olvasó számára kevéssé informatív eredményt produkál. Ha az intellektuális megoldókulcs birtokában lévő néző elégedetlen somolyog azon, hogy a szcéna minden szereplője megkapta azt, ami jár neki, akkor kellő öniróniával saját, körüti értelmiségi identitásának fricskáját is felfedezheti. A dodonai jóskok frissen mosott zoknijai egy szárítókötélen lógnak a fáról az időtlen vidéki látkép elengedhetetlen jeleként.